Rangka Kerja Tadbir Urus Syariah Baharu

Kepentingan tadbir urus Syariah
Prinsip kewangan Islam amat menitikberatkan kekukuhan nilai-nilai dan struktur tadbir urus korporat, ketelusan, penzahiran maklumat dan pematuhan yang tegas terhadap prinsip Syariah. Rangka kerja tadbir urus Syariah ialah suatu pengaturan organisasi bagi sesebuah institusi kewangan Islam memastikan keberkesanan pengawasan, tanggungjawab dan akauntabiliti lembaga pengarah, pihak pengurusan dan jawatankuasa Syariah untuk menjurus kepada persekitaran operasi perniagaan yang sentiasa patuh kepada prinsip Syariah. Ini adalah kerana prinsip Syariah menjadi asas bagi amalan kewangan Islam menerusi pematuhan kepada rukun, syarat dan prinsip sebagaimana yang dianjurkan oleh Islam. Pematuhan menyeluruh terhadap prinsip Syariah akan memperkukuh keyakinan masyarakat dan pasaran kewangan terhadap kredibiliti operasi kewangan Islam.

Di Malaysia, Bank telah membentuk satu mekanisme untuk sistem kewangan Islam beroperasi secara konsisten berdasarkan prinsip *muamalah* Syariah, menerusi susunan keinstitusian yang jelas bagi institusi kewangan Islam yang dikawal selia oleh Bank. Struktur tadbir urus Syariah dua peringkat telah diperkenalkan, terdiri daripada badan penasihat Syariah yang utama di Bank dan jawatankuasa pengawasan Syariah yang ditubuhkan di setiap institusi kewangan Islam.

Majlis penasihat Syariah pusat
Majlis Penasihat Syariah Bank Negara Malaysia (MPS) ditubuhkan pada tahun 1997 sebagai badan wibawa tertinggi dalam memutuskan semua perkara Syariah berkaitan industri perbankan Islam dan takaful. MPS berperanan sebagai penimbang tara terakhir dalam penafsiran prinsip Syariah berkaitan hal ehwal dan amalan perbankan Islam serta takaful, dan memupuk keseragaman penafsiran Syariah di kalangan jawatankuasa-jawatankuasa Syariah di setiap institusi kewangan Islam. Mandat MPS sebagaimana yang diperuntukkan di bawah seksyen 52 Akta Bank Negara Malaysia 2009 (Akta) adalah seperti berikut:

- menentukan hukum Syariah mengenai perkara-perkara kewangan dan mengeluarkan keputusan apabila perkara tersebut dirujuk kepadanya;
- menasihati Bank mengenai isu-isu Syariah yang berhubung dengan perniagaan kewangan Islam, aktiviti atau urus niaga Bank; dan
- memberi nasihat kepada institusi kewangan Islam atau orang lain sebagaimana yang diperuntukkan di bawah mana-mana undang-undang bertulis.

Bagi menggambarkan kepentingan peranan MPS, pelantikan anggotanya dilakukan oleh Yang di-Pertuan Agong daripada kalangan mereka yang berkelayakan dalam bidang Syariah, atau mereka yang berpengetahuan atau berpengalaman dalam Syariah, perbankan, kewangan, undang-undang atau bidang-bidang lain yang berkaitan.

Satu perkembangan penting di bawah Akta ini adalah kemestian bagi mahkamah dan penimbang tara untuk mengambil kira keputusan MPS yang telah dikeluarkan, dan merujuk isu-isu Syariah kepada MPS untuk mendapatkan keputusan. Semua keputusan MPS dalam kes seumpama ini mengikat institusi kewangan Islam, mahkamah dan penimbang tara. Perkembangan ini merupakan satu langkah penting kerana sebelum ini keputusan MPS hanya mengikat penimbang tara sahaja, manakala mahkamah tidak terikat. Ini akan mempertingkatkan aplikasi keputusan Syariah yang lebih konsisten, dan dengan itu menjamin kepastian dan kemuktamadan isu-isu Syariah berkaitan dengan aplikasi dan amalan kewangan Islam.

Penubuhan jawatankuasa Syariah di setiap institusi kewangan Islam
Akta Bank Islam 1983 dan Akta Takaful 1984 mewajibkan penubuhan sebuah jawatankuasa Syariah yang bebas di setiap institusi kewangan Islam. Pada tahun 2004, Garis Panduan Tadbir Urus Jawatankuasa Syariah bagi Institusi Kewangan Islam (Garis Panduan) telah dikeluarkan yang menggariskan peranan, tugas dan tanggungjawab jawatankuasa Syariah dan anggotanya serta hubungan dan skop aturan tugas antara jawatankuasa Syariah di setiap institusi dengan MPS di peringkat nasional. Garis Panduan ini antara lain, melarang seseorang anggota jawatankuasa

Syariah daripada menganggotai lebih daripada satu jawatankuasa Syariah dalam industri yang sama. Walaupun asas rasional bagi halangan ini adalah untuk mengelakkan konflik kepentingan, peraturan ini turut menjadi pemangkin dalam menambahkan sekumpulan ahli Syariah yang mahir bagi industri kewangan Islam dan pada masa yang sama, memperluas kepelbagaian pengalaman dan kepakaran pakar Syariah. Kini, bilangan pakar Syariah telah meningkat kepada lebih daripada 100 orang berbanding jumlah yang kecil semasa Garis Panduan ini dikeluarkan pada bulan Disember 2004.

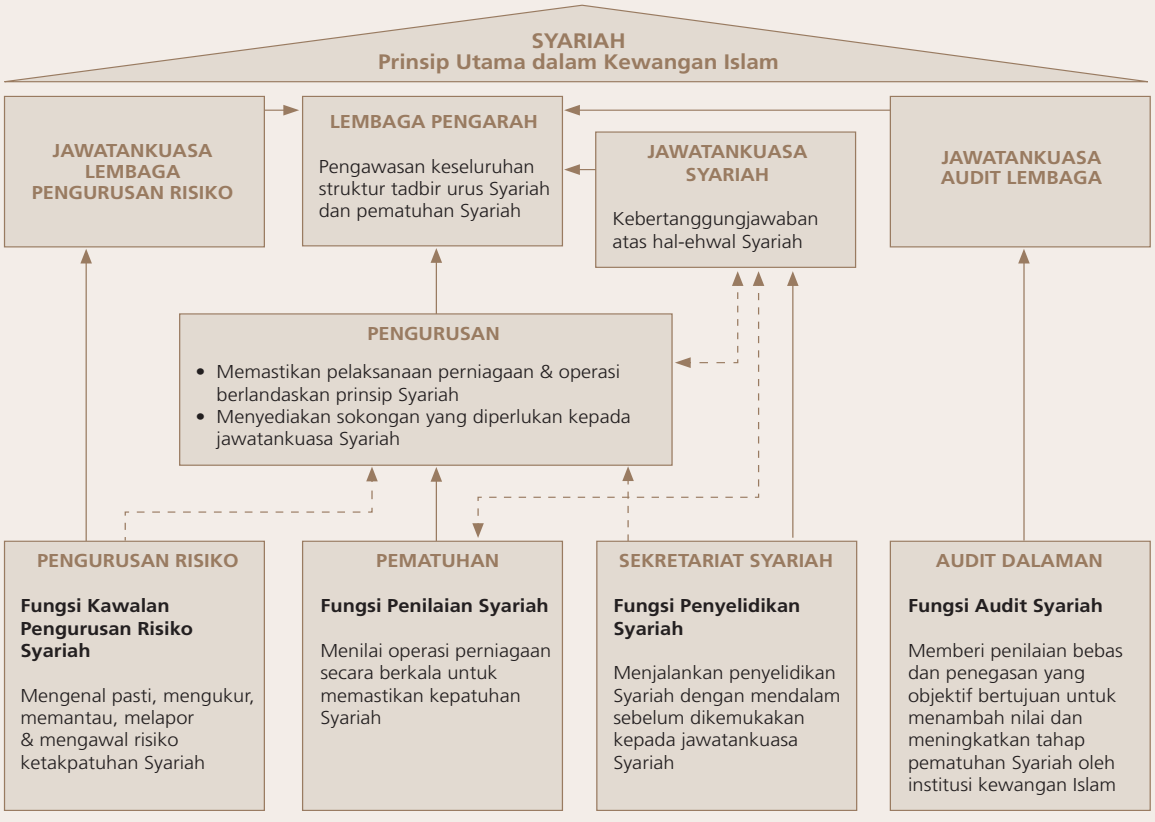
Walaupun struktur tadbir urus Syariah pada masa kini telah berjaya meningkatkan peranan jawatankuasa Syariah dalam industri kewangan Islam, Garis Panduan ini perlu diperkasa berikutan perkembangan pesat industri kewangan Islam sejak beberapa tahun kebelakangan ini. Ini termasuk memperkukuhkan pengaturan tadbir urus lembaga pengarah dan pihak pengurusan berkaitan dengan proses pematuhan Syariah, menegaskan kebebasan dan akauntabiliti jawatankuasa Syariah dalam proses membuat keputusan dan meningkatkan keupayaan penyelidikan dalaman, pematuhan dan proses pengurusan risiko.

Rangka kerja Syariah baharu

Selaras dengan usaha untuk mengukuhkan lagi struktur tadbir urus Syariah, Bank akan mengeluarkan satu rangka kerja tadbir urus yang baharu bagi institusi kewangan Islam di bawah kawal selia Bank bagi memenuhi objektif berikut:

- menggariskan jangkaan ke atas sesebuah institusi kewangan Islam berhubung dengan struktur, proses dan pengaturan tadbir urus Syariah dengan matlamat untuk memastikan semua operasi dan aktiviti perniagaannya sentiasa selaras dengan prinsip Syariah;

Rajah 1
Model Rangka Kerja Tadbir Urus Syariah bagi Institusi Kewangan Islam



- menyediakan panduan menyeluruh kepada lembaga pengarah, jawatankuasa Syariah dan pihak pengurusan institusi kewangan Islam dalam melaksanakan tanggungjawabnya berkaitan hal ehwal Syariah; dan
- memastikan pematuhan Syariah yang betul menerusi fungsi penilaian Syariah dan fungsi audit Syariah yang berkesan.

Dalam pembentukan rangka kerja tersebut, Bank telah merujuk kepada Prinsip Panduan mengenai Sistem Tadbir Urus Syariah bagi Institusi yang Menawarkan Perkhidmatan Kewangan Islam yang dikeluarkan oleh Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam (IFSB) pada bulan Disember 2009 dan juga pelaksanaan amalan-amalan bersesuaian di negara-negara yang mempunyai sektor perbankan dan kewangan Islam yang pesat.

Rangka kerja tersebut pada asasnya bertujuan untuk mengukuhkan proses tadbir urus Syariah, pembuatan keputusan, akauntabiliti dan kebebasan. Bagi mengukuhkan fungsi pematuhan Syariah, keperluan kepada penilaian Syariah dalaman dan audit Syariah akan diperkenalkan, disokong oleh proses pengurusan risiko yang bersesuaian dan keupayaan di dalam membuat penyelidikan Syariah. Pelaksanaan rangka kerja tersebut diharapkan akan menyumbang ke arah melahirkan suatu rangka kerja tadbir urus Syariah yang lebih kukuh dan mantap dalam institusi kewangan Islam dan seterusnya akan menggalakkan pematuhan Syariah dalam organisasi secara menyeluruh.

Di bawah rangka kerja tersebut, lembaga pengarah akan bertanggungjawab terhadap pengawasan Syariah yang menyeluruh di institusi kewangan Islam dan terhadap pelaksanaan struktur, polisi dan proses tadbir urus Syariah yang berkesan. Walau bagaimanapun, lembaga pengarah hendaklah mengiktiraf kebebasan jawatankuasa Syariah dan sentiasa mendukung keputusan jawatankuasa Syariah berhubung aspek-aspek Syariah dalam operasi sesebuah institusi kewangan berkenaan. Walaupun rangka kerja ini secara khususnya tidak menghendaki sesebuah institusi kewangan Islam melantik seorang pakar Syariah di kalangan anggota lembaga pengarahnya, namun mereka digalakkan untuk melantik anggota yang mempunyai pengetahuan Syariah yang mendalam untuk bertindak sebagai 'penghubung' antara lembaga pengarah dan jawatankuasa Syariah. Lembaga pengarah hendaklah memberi imbuhan berpatutan kepada jawatankuasa Shariah sepadan dengan akauntabiliti, tugas dan tanggungjawab mereka.

Peranan dan fungsi jawatankuasa Syariah telah diperluas daripada hanya memberikan nasihat kepada memikul tanggungjawab yang lebih tinggi. Jawatankuasa Syariah kini bertanggungjawab dalam melaksanakan keputusan Syariah mencakupi keseluruhan institusi kewangan Islam tersebut. Selaras dengan kedudukannya, jawatankuasa Syariah hendaklah mempunyai akses secara langsung kepada lembaga pengarah. Jawatankuasa Syariah juga hendaklah melaporkan terus kepada Bank sekiranya mendapati berlakunya isu ketakpatuhan Syariah dalam institusi kewangan Islam yang tidak ditangani secara berkesan dan secukupnya oleh institusi kewangan Islam berkenaan.

Bagi menyokong tugas lembaga pengarah dan jawatankuasa Syariah, pengurusan kanan sesebuah institusi kewangan Islam bertanggungjawab menggalakkan budaya pematuhan Syariah yang kukuh di dalam organisasi, termasuk melaksanakan amalan terbaik dalam tadbir urus Syariah yang merangkumi semua aspek operasi institusi tersebut. Pengurusan kanan juga bertanggungjawab untuk memastikan bahawa semua serahan kepada jawatankuasa Syariah hanya dibuat selepas penyelidikan secukupnya dan disokong oleh kajian mendalam mengenai isu Syariah, penstrukturan produk dan dokumentasi. Aspek ini memerlukan pembangunan keupayaan penyelidikan Syariah dalaman yang disokong oleh pengetahuan dan sumber yang mencukupi bagi menjalankan penyelidikan yang berkesan.

Institusi kewangan Islam juga dikehendaki melaksanakan tiga fungsi bagi memastikan wujudnya satu sistem sekatan dan imbangan dalam organisasi yang merangkumi fungsi-fungsi berikut:

- fungsi kawalan pengurusan risiko Syariah bagi mengenal pasti semua kemungkinan risiko ketakpatuhan Syariah dan sekiranya perlu, mencadangkan langkah pemulihan bagi mengurus risiko ini;

- fungsi penilaian Syariah yang menilai secara berterusan aspek pematuhan Syariah dalam setiap aktiviti dan operasi. Apabila ketakpatuhan dikenal pasti, institusi berkenaan dikehendaki mengambil langkah pembetulan dengan segera dan mewujudkan mekanisme bagi mengelakkan kejadian tersebut daripada berulang; dan
- fungsi audit Syariah yang menjalankan audit tahunan untuk memberi penilaian bebas tentang kecukupan dan pematuhan institusi kewangan Islam terhadap dasar dan tatacara yang ditetapkan, dan kecukupan proses tadbir urus Syariah.

Kesimpulan

Berikutan pembangunan pesat kewangan Islam di Malaysia, pembentukan satu struktur dan proses tadbir urus yang menyeluruh dan holistik sentiasa diperkemas agar ia kekal dinamik dan relevan sepanjang masa. Rangka kerja tadbir urus Syariah di Malaysia telah berkembang sejajar dengan situasi pasaran yang sentiasa berubah, iaitu struktur tadbir urus di peringkat sistem kewangan Islam keseluruhannya, dan di setiap institusi kewangan Islam telah dipertingkat dan diperkukuh bagi memastikan pematuhan Syariah. Keberkesanan pelaksanaan rangka kerja tadbir urus Syariah yang baharu ini akan terus meningkatkan lagi keyakinan pihak berkepentingan dan integriti industri kewangan Islam, seterusnya mengurangkan risiko ketakpatuhan Syariah dan dalam jangka masa sederhana, menyumbang ke arah kestabilan kewangan yang berterusan.